

ДИНАМІКА ЧИСЕЛЬНОСТІ ДІТЕЙ-СИРІТ ЗАЛЕЖНО ВІД СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ В УКРАЇНІ

Наукові праці МАУП, 2010, вип. 1(24), с. 95–98

Проаналізовано залежність кількості дітей-сиріт від соціально-економічних показників, побудовано графічні залежності, сформульовано пропозиції щодо розробки заходів стосовно скорочення кількості дітей-сиріт в Україні.

Проблема сирітства певною мірою існує в кожній країні і, безумовно, залишається проблемою будь-якого суспільства в цілому. Проте в кожному суспільстві, залежно від економічного становища та політичного устрою, соціально-економічного розвитку, традицій тощо, шляхи її розв'язання (оскільки остаточно розв'язати проблему сирітства нереально) різні за формою і змістом.

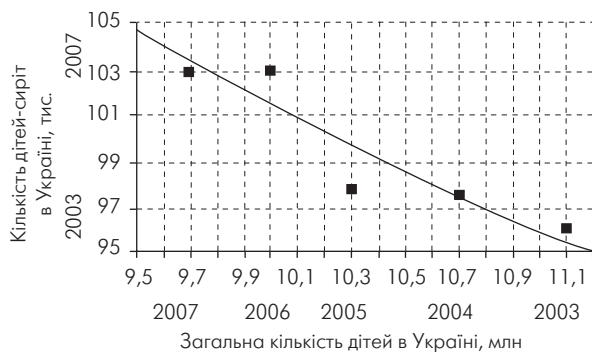
Негативно позначилась на стані дитинства в державі криза сучасної сім'ї, що призвело до зростання сирітства та збільшення чисельності дитячих будинків і шкіл-інтернатів. Чимало факторів є причиною збільшення кількості дітей, які опиняються на державному забезпеченні — в установах інтернатного типу, у прийомних та опікунських родинах. За останні роки кількість дітей-сиріт в Україні зросла втричі і на сьогодні становить близько 103 тис. дітей.

Н. М. Комарова, Л. М. Мельничук — автори праці “Питання формування ефективності родинних форм влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування”, останнім часом досліджують проблему сирітства і є найбільш авторитетними в цій галузі. Видання містить результати соціологічного дослідження щодо аналізу ефективності функціонуючої в Україні системи влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, в сім'ї громадян: усиновлення, опіка (піклування), дитячі будинки сімейного типу, прийомні сім'ї. Проведений аналіз дав можливість визначити мотиви, що спонукають громадян узяти на виховання дитину-сироту або дитину, позбавлену батьківського піклування; окреслити діяльність державних структур

щодо виявлення та влаштування подальшої долі дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. У збірнику “Соціальне сирітство в Україні: експертна оцінка та аналіз існуючої системи утримання та виховання дітей, позбавлених батьківського піклування” (автори — Л. С. Волинець, Н. М. Комарова, О. Г. Антонова-Тупченко, І. Б. Іванова, І. В. Пеша) висвітлюються актуальні аспекти соціального сирітства в Україні. Аналіз поставленої проблеми здійснено із застосуванням міждисциплінарного підходу. Вирішення порушених питань сприятиме ефективному поліпшенню становища дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні. Книга “Технології створення та функціонування прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу: збірник методичних матеріалів” (автори — Г. М. Бевз, А. Й. Капська, Н. М. Комарова) містить методичні матеріали щодо реалізації державної програми розвитку сімейних форм влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, розроблені за результатами практичної діяльності спеціалістів управлінь у справах сім'ї та молоді, центрів соціальних служб для молоді, відділів освіти, спрямованої на створення, забезпечення функціонування прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу.

Нерозв'язаною частиною зазначеної проблеми є те, що соціальне сирітство набирає загрозливих масштабів, незважаючи на те, що законодавство України гарантує низку пільг і допомоги дітям-сиротам і дітям, позбавленим батьківської опіки. Щорічно кількість дітей-сиріт зростає, і це при тому, що загальна кількість

дітей зменшується (рис. 1). Діти України сиротіють, маючи живих батьків: щороку близько шести тисяч дітей залишаються без батьківської опіки. При цьому всиновити чи удочерити тих, хто опинився в інтернаті, можуть далеко не всі українські громадяни через низький рівень матеріального забезпечення та складнощі в оформленні офіційних паперів із всиновлення дитини.

Рис. 1. Залежність кількості дітей-сиріт від загальної кількості дітей в Україні

З огляду на це, можна стверджувати, що на основі аналізу зібраних статистичних даних та побудованих графічних залежностей можна буде зробити висновок, від чого саме і яким чином залежить зміна кількості дітей-сиріт у нашій державі.

Варто проаналізувати залежність кількості дітей-сиріт в Україні від демографічних та соціально-економічних показників у державі, які найбільш суттєво впливають на кількість сиріт, із висновків яких будуть сформульовані пропозиції щодо розробки заходів із скорочення кількості дітей-сиріт. Аналіз проведено на основі статистичних даних, наведених у таблиці [4; 5].

Обробивши ці дані за методом найменших квадратів, були отримані кореляційні залежності (формули 1–5), на основі яких побудовано графіки, що подані на рис. 1–5. Skorиставшись отриманою кореляційною залежністю (1),

$$y = \frac{x_1}{1,5915079 \times 10^{-2} x_1 - 6,0527148 \times 10^{-2}} \quad (1)$$

для якої коефіцієнт кореляції $r = 0,931$, побудуємо графік (рис. 1), що показує, як змінюється чисельність дітей-сиріт залежно від загальної кількості дітей в Україні.

Аналізуючи графік (рис. 1), отримуємо суперечливий результат: щорічне зниження загальної кількості дітей в Україні супроводжується щорічним збільшенням чисельності дітей-сиріт.

На рис. 2 показано графік, що демонструє залежність кількості дітей-сиріт від розміру соціальної допомоги, що виділяється державою. Цей графік побудовано на основі кореляційної залежності (2).

$$y = 103,5 - 47,232055^{-1,967242340^{-2} x_2} \quad (2)$$

при $r = 0,892$.

Графік показує, що збільшення розміру соціальної допомоги не лише не приводить до зменшення кількості дітей-сиріт, а й, як не парадоксально, провокує його збільшення.

Нижче наведені кореляційні залежності (формули 3–5) та графіки (рис. 3–5).

$$y = 103,5 - 50,6525335^{-3,098417440^{-2} x_3} \quad (3)$$

при $r = 0,89716463$.

$$y = 103,5 - 41,0498415^{-3,3257240^{-3} x_5} \quad (4)$$

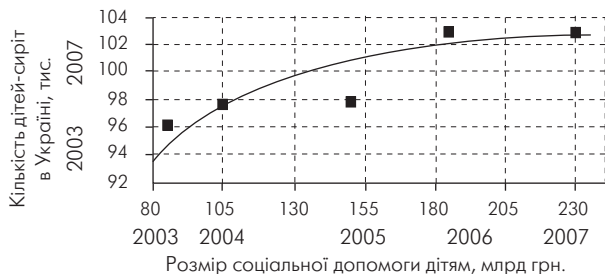
при $r = 0,9085$.

$$y = \frac{x}{1,1942201 \times 10^{-2} x - 1,4067776 \times 10^{-2}} \quad (5)$$

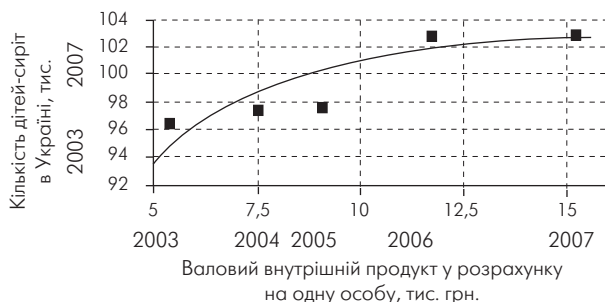
при $r = 0,99728359$.

Кількість дітей-сиріт, загальна кількість дітей, розмір соціально-економічних показників за 2003–2007 рр.

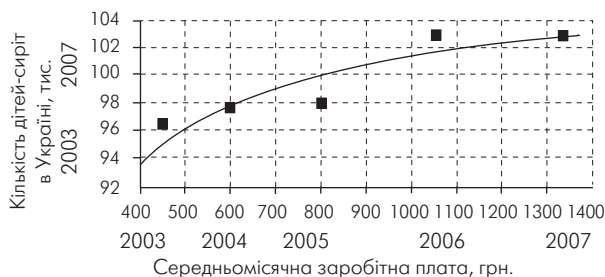
Рік	Кількість дітей-сиріт в Україні (Y)	Загальна кількість дітей в Україні (X ₁)	Розмір соціальної допомоги, млн грн. (X ₂)	Валовий внутрішній продукт у розрахунку на одну особу, грн. (X ₃)	Рівень зареєстрованого безробіття, % (X ₄)	Середньомісячна заробітна плата, грн. (X ₅)
2003	96112	11061348	83813	5525	3,7	462
2004	97590	10689397	104849	7627	3,5	590
2005	97829	10337431	151307	9017	3,5	806
2006	102912	9999862	183900	11492	3,1	1041
2007	102924	9719624	230266	15329	2,7	1351

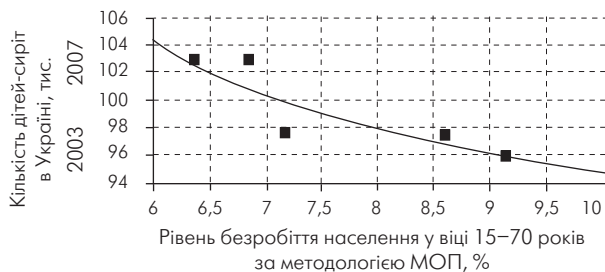
Рис. 2. Залежність кількості дітей-сиріт від розміру соціальної допомоги

Рис. 3. Залежність кількості дітей-сиріт від розміру ВВП

Рис. 4. Залежність кількості дітей-сиріт від розміру середньомісячної зарплатної плати

Рис. 5. Залежність кількості дітей-сиріт від рівня безробіття

Дослідивши кореляційні залежності (формули 3–5), отримуємо результати, які знову ж таки вказують на те, що кількість дітей-сиріт не залежить від матеріального становища суспільства і зростає зі збільшенням таких соціально-економічних факторів, як рівень заробітної плати, валовий внутрішній продукт і зменшення рівня безробіття. Отже, можемо дійти висновку, що зменшити кількість дітей-сиріт лише шляхом покращання економічного становища країни практично неможливо. Проблема потребує розгляду не тільки на економічному, а й на соціально-етичному рівні. Для розв'язання проблеми сирітства слід збільшити кількість соціальних працівників і психологів, що працюють у закладах для дітей-сиріт, які могли б приділяти більше часу та уваги своїм вихованцям. Також важливим етапом у боротьбі з проблемою сирітства є спрощення та здешевлення процесу усиновлення. Також слід заохочувати збільшення кількості альтернативних інтернатних закладів – закладів сімейного типу та прийомних сімей, адже необхідно, щоб дитина зростала в любові та турботі, тоді вона зможе втілити зазначену схему у своє майбутнє доросле життя. Важливим заходом у боротьбі з сирітством є організація регулярних рейдів з пошуку бездомних дітей та дітей з поганими умовами життя і забезпечення їх подальшого виховання та захисту.

Отже, держава крім виплати соціальної допомоги має пропагувати і прищеплювати в Україні родинні цінності, традиційні для нашої нації, християнські постулати і в цілому піклуватись про духовний стан українського народу.

Література

1. Закон України "Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування" від 13.01.05 № 2623-IV // Зб. норм.-прав. актів щодо соц. захисту дітей / Київська обласна державна адміністрація. – К.: Адеф-Україна, 2008. – 199 с.
2. Закон України "Про соціальну роботу з дітьми та молоддю" від 21.06.01 № 2558-III // Зб. норм.-прав. актів щодо соц. захисту дітей / Київська обласна державна адміністрація. – К.: Адеф-Україна, 2008. – 199 с.
3. Дитинство в Україні: Права, гарантії, захист // Зб. док. Ч. 1 / Мін-во України у справах сім'ї та молоді; Укр. ін-т соц. досл. – К.: Столиця, 1998. – 245 с.
4. Україна у цифрах 2004: статистичний довідник / Держ. ком. стат. України; За ред. О. Г. Осауленко. – К.: Консультант, 2005. – 264 с.

5. Україна у цифрах 2007: статистичний довідник / Держ. ком. стат. України; За ред. О. Г. Осауленко. — К.: Консультант, 2008. — 260 с.

6. Соціальна адаптація дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також осіб з їх числа: Посіб. до

тренінг. курсу з підготовки спец. центрів соц. служб для сім'ї, дітей та молоді / Авт.-упоряд. Н. В. Зимівець. — К.: Держ. соцслужба, 2008. — 212 с.

7. Яковенко В. С. Виховання та усиновлення дітей-сиріт: Моногр. — Кіровоград: Кіровоград. держ. пед. ун-т., 1998. — 335 с.

Сирітство в Україні набирає загрозливих масштабів. Зменшити кількість дітей-сиріт лише шляхом покращання економічного становища країни практично неможливо. Зазначена проблема потребує розгляду не тільки на економічному, а й на соціально-етичному рівні.

Сиротство в Украине принимает угрожающие масштабы. Уменьшить количество детей-сирот лишь путем улучшения экономического положения страны практически невозможно. Данная проблема требует рассмотрения не только на экономическом, но и социально-этическом уровне.

Orphanhood in Ukraine takes menacing proportions. Reduce the number of orphaned children only through improving the economic situation the country is almost impossible. This issue requires consideration not only economic but also on social and ethical level.

Надійшла 2 лютого 2010 р.